

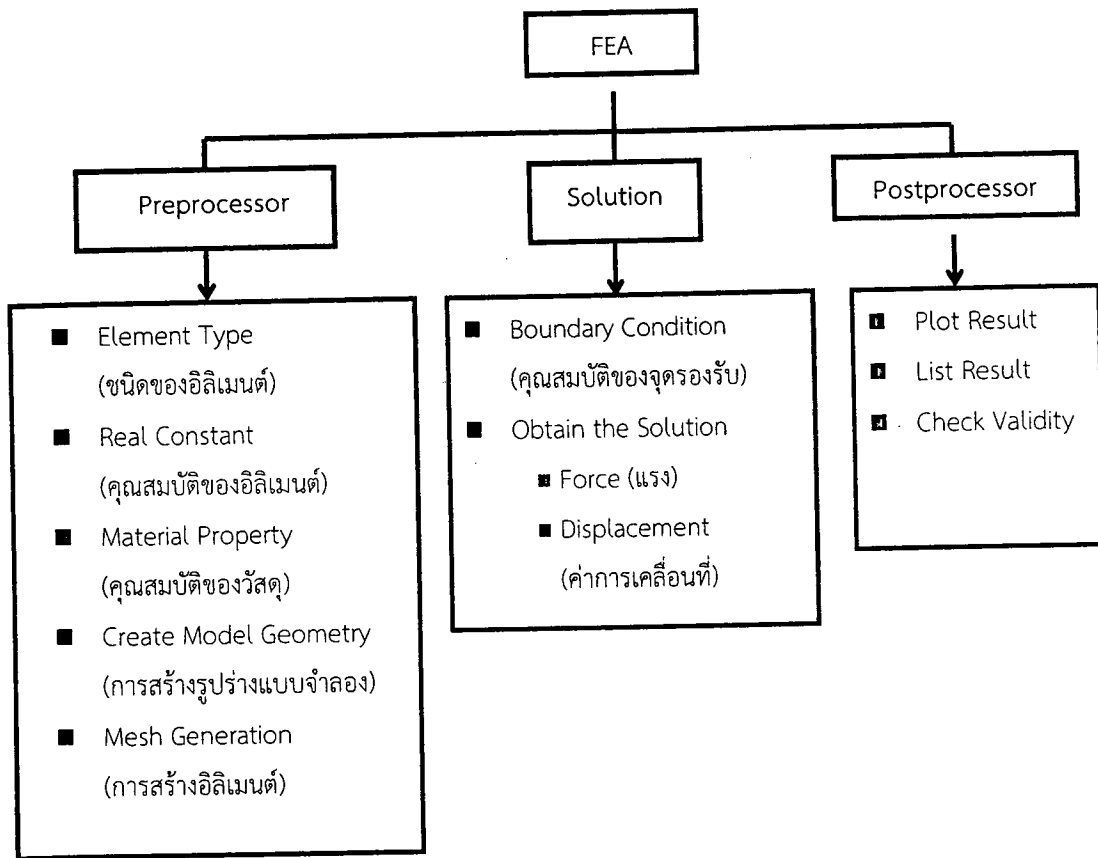
บทที่ 3

การพัฒนาแบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์

3.1 บทนำ

การวิเคราะห์โครงสร้างด้วยวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ (Finite Element Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์เชิงตัวเลขที่ใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาด้านวิศวกรรมโครงสร้างที่ได้รับความนิยม มีประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมโครงสร้างที่ประกอบไปด้วยวัสดุหลายชนิดที่แตกต่างกัน โดยไม่ต้องทำการทำการทดสอบตัวอย่างในห้องปฏิบัติการ อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้วิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะทางซึ่งมีความซับซ้อน สำหรับการทำงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาพฤติกรรมโครงสร้างคาน-เสาคอนกรีตเสริมเหล็กด้วยโปรแกรมไฟไนต์เอลิเมนต์สำเร็จรูป ANSYS ในบทนี้จะนำเสนอขั้นตอนการวิเคราะห์ด้วยวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ การสร้างแบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์ ชนิดเอลิเมนต์ที่ใช้กับโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก

กระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ 3 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนการขั้นต้น (Pre-processor) เป็นขั้นตอนการสร้างแบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์ให้มีรูปร่างเหมือนกับรูปร่างโครงสร้าง และกำหนดเงื่อนไขจุดรองรับและขอบเขตต่างๆ จำเป็นต้องเหมือนหรือใกล้เคียงกับปัญหาจริงให้มากที่สุดจึงจะนำไปสู่การจำลองพฤติกรรมโครงสร้างได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด 2) กระบวนการวิเคราะห์ (Solution) ข้อมูลต่างๆ ของในขั้นตอนแรก จะถูกส่งเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ และ 3) กระบวนการอ่านผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนที่ 2) จะประกอบด้วยผลเป็นจำนวนมาก ผู้ใช้สามารถสั่งให้โปรแกรมแสดงผลต่างๆเช่น แรง ความเค้น ความเครียด ระยะการเคลื่อนตัว และอื่นๆ บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ได้โดยตรง แสดงสรุปได้ตามรูปที่ 3.1

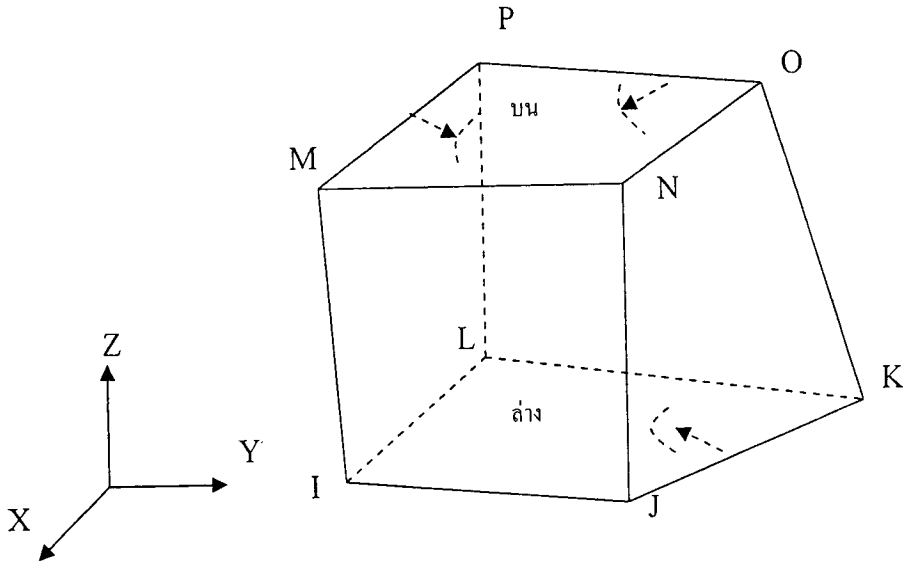

รูปที่ 3.1 แสดงแผนผังสรุปการวิเคราะห์ด้วยวิธีไฟไนต์อีลิเมนต์

3.2 ชนิดของชิ้นส่วนย่อยวัสดุ

3.2.1 คอนกรีต

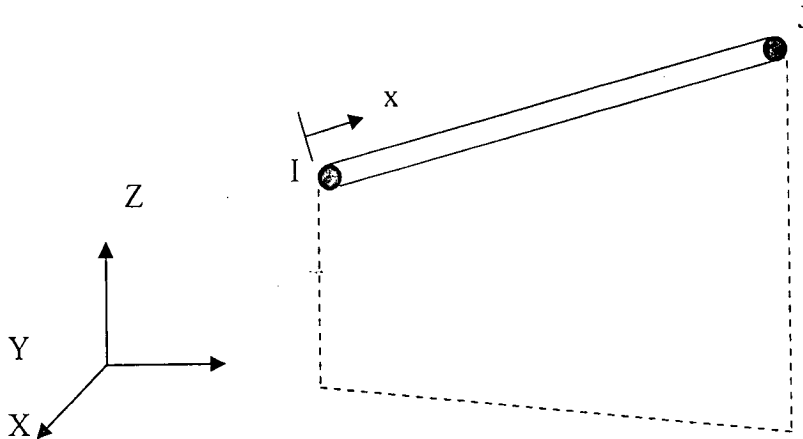
ชนิดของชิ้นส่วนย่อย (Element Type) ที่ใช้สำหรับคอนกรีตคือ ชิ้นส่วนย่อยแบบกล่อง (SOLID65) แสดงไว้ในรูปที่ 3.2 แต่ละชิ้นส่วนย่อย (Element) ของคอนกรีตจะถูกกำหนดขนาดด้วยความกว้าง ยาว และสูง ด้วยคำสั่งที่ใช้ในการสร้างจุดต่อจุด (Node) ทั้งหมด 8 จุด ที่ระบุเป็นตัวเลขทรงสี่เหลี่ยม และอ้างอิงพิกัดของจุดต่อตามแกน X Y และ Z ตามลำดับ แต่ละจุดมีดีกรีความอิสระ (Degree of Freedom) เท่ากับ 3 ดีกรี คือ มีการเคลื่อนที่อิสระ (Translation) ในทิศทางตามแนวแกน X Y และ Z

รูปที่ 3.2 ชิ้นส่วนย่อยแบบกล่อง (SOLID65) - 3มิติ ที่ใช้สำหรับคอนกรีต

3.2.2 เหล็กเสริมและเหล็กปลอก

ชนิดของชิ้นส่วนย่อย (Element Type) ที่ใช้สำหรับเหล็กคือ ชิ้นส่วนย่อยแบบแท่ง (LINK8) แต่ละชิ้นส่วนย่อย (Element) ของเหล็กจะใช้ จุดเชื่อมจุด (Node) อ้างอิงพิกัดของจุดต่อตามแกน X Y และ Z ในการสร้างชิ้นส่วนย่อยของเหล็กจะสร้างร่วมกับจุดที่สร้างชิ้นส่วนย่อย (Element) ของคอนกรีต เป็นการใช้จุดร่วมกัน แต่ละจุดมีดีกรีความอิสระ (Degree of Freedom) เท่ากับ 3 ดีกรีคือ มีการเคลื่อนที่อิสระ (Translation) ในทิศทางตามแนวแกน X Y และ Z แสดงดังรูปที่ 3.3

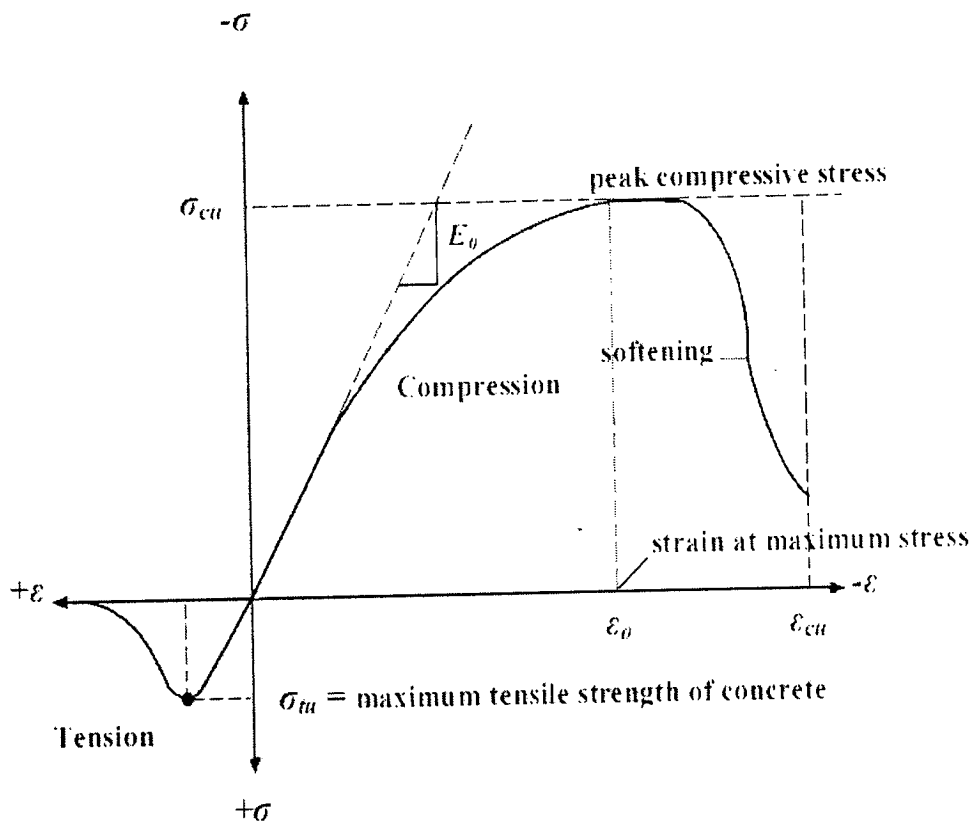

รูปที่ 3.3 ชิ้นส่วนย่อยแบบแท่ง (LINK8) - 3มิติ ที่ใช้สำหรับเหล็ก

3.3 คุณสมบัติของวัสดุ

3.3.1 คอนกรีต

ในการพัฒนาแบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์ คุณสมบัติของคอนกรีตในการรับแรงอัดเป็นเรื่องยุ่งยากและซับซ้อนอย่างมาก นอกจากนี้ค่าคุณสมบัติของคอนกรีตยังเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการรับแรงของแบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์ คอนกรีตเป็นวัสดุที่มีคุณสมบัติที่กึ่งเปราะและมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เมื่อรับแรงอัดและรับแรงดึง ความต้านทานแรงดึงของคอนกรีตปกติจะมีค่าประมาณ 8-15% ของกำลังแรงอัด (Shah, et al. 1995) ค่าหน่วยแรงอัด- ความเครียดอัด (Compressive Stress- Compressive Strain) เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวบ่งบอกถึงความสามารถในการรับแรงอัดของคอนกรีต ดังแสดงในรูปที่ 3.4 ซึ่งแสดงเส้นโค้งความเค้นและความเครียดทั่วไปสำหรับคอนกรีตน้ำหนักปกติ (Bangash 1989)

รูปที่ 3.4 กราฟแสดงเส้นโค้งความเค้นและความเครียดทั่วไปสำหรับคอนกรีตที่น้ำหนักปกติ (Bangash 1989)

เมื่อ

E_0 = ค่าโมดูลัสยืดหยุ่นของคอนกรีต

σ_{cu} = กำลังรับแรงอัดสูงสุดของคอนกรีต

σ_{tu} = กำลังรับดึงสูงสุดของคอนกรีต

σ = หน่วยแรงอัดของคอนกรีต

ϵ_0 = ความเครียดอัด ณ จุดสูงสุดของกำลังรับแรงอัดของคอนกรีต

ϵ = ความเครียดอัดของคอนกรีต

ϵ_{cu} = ความเครียดอัดสูงสุดของคอนกรีต

ในช่วงการรับแรงอัดของคอนกรีต กราฟเส้นโค้งความเค้นและความเครียดของคอนกรีตจะมีความยืดหยุ่นเชิงเส้นตรงถึงประมาณร้อยละ 30 ของกำลังรับแรงอัดสูงสุด จากนั้นค่าความเค้นและค่าความเครียดของคอนกรีตจะเพิ่มมากขึ้นแบบไม่เป็นเชิงเส้นตรง จนถึงกำลังรับแรงอัดสูงสุดของคอนกรีต (σ_{cu}) เส้นโค้งความเค้นของคอนกรีตจะมีค่าลดลง ซึ่งแสดงกำลังรับอัดของคอนกรีตจะลดลงอย่างรวดเร็ว

ในขณะที่ความเครียดของคอนกรีตจะค่อยๆ เพิ่มขึ้น ส่วนความเค้นและความเครียดของคอนกรีตเมื่อรับแรงดึง กราฟเส้นโค้งความเค้นและความเครียดของคอนกรีตจะมีความยืดหยุ่นเชิงเส้นตรงถึงความต้านทานแรงดึงสูงสุด หลังจากจุดนี้ คอนกรีตจะเกิดการแตกร้าวและเกิดการพังในที่สุด จนกำลังรับแรงอัดค่อยๆ ลดลงเป็นศูนย์ (Bangash 1989)

3.3.1.1 การใส่ค่าคุณสมบัติของคอนกรีต

ค่าคุณสมบัติของคอนกรีตที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์แบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์เสา มี ดังต่อไปนี้

- 1) หน่วยรับแรงอัดสูงสุดของคอนกรีต (Uniaxial compressive Strength, f'_c) เป็นตัวบ่งชี้ความสามารถการรับแรงอัดของคอนกรีต
- 2) ค่าโมดูลัสยืดหยุ่นของคอนกรีต (Elastic Modulus, E_c) เป็นค่าความชันของเส้นกราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเค้นกับค่าความเครียดในช่วงยืดหยุ่น
- 3) ค่ากำลังต้านทานแรงดึงของคอนกรีต (Uniaxial tensile cracking stress, f_r) คอนกรีตมีกำลังต้านทานแรงดึงต่ำมาก เฉลี่ยประมาณ 10% ของกำลังต้านทานแรงอัดของคอนกรีตเท่านั้น ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการ ACI-318 ดังนี้

$$f_r = 1.8 \sqrt{f'_c} \qquad \text{กก./ตร.ซม.} \qquad \dots\dots\dots (3.1)$$

กำหนดให้

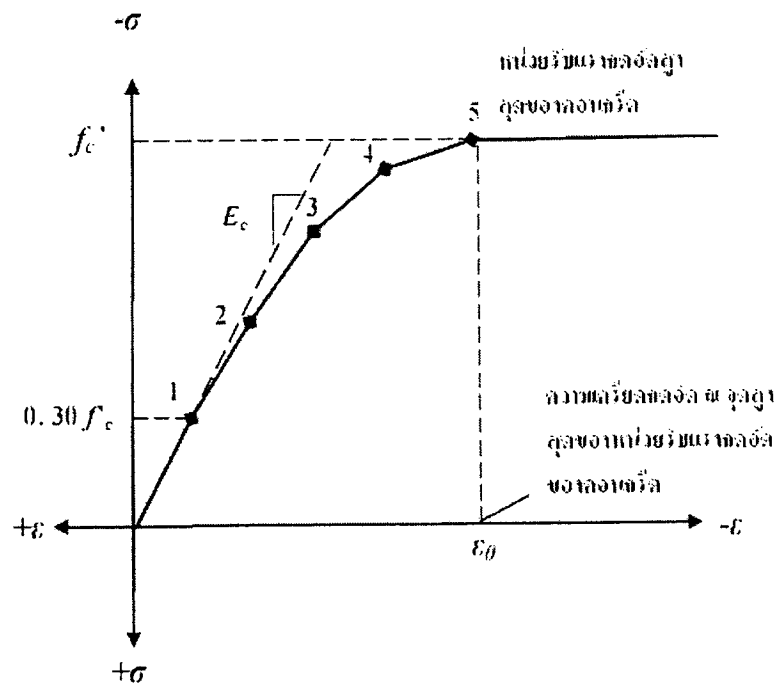
- f_r = ค่ากำลังต้านทานแรงดึงของคอนกรีต
- f'_c = หน่วยรับแรงอัดสูงสุดคอนกรีต

4) ค่าอัตราส่วนปัวซองส์ของคอนกรีต (Poisson's ratio, ν) เป็นค่าแสดงสัดส่วนระหว่างความเครียดในแนวราบของแท่งคอนกรีตรูปทรงลูกบาศก์ต่อด้วยความเครียดในแนวแกนของแท่งคอนกรีตรูปทรงลูกบาศก์รับรับแรงอัด จากการทดสอบ คอนกรีตธรรมดา มีค่าอัตราส่วนปัวซองส์ของคอนกรีตอยู่ระหว่าง 0.15-0.25 ในการศึกษาี้ กำหนดค่าอัตราส่วนปัวซองส์ของคอนกรีตที่ 0.2 ในการใส่ค่าคุณสมบัติคอนกรีตของแบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์

5) ค่าสัมประสิทธิ์กำลังรับแรงเฉือนของคอนกรีต (Shear transfer coefficient, B_r) ในการใส่ค่าคุณสมบัติสัมประสิทธิ์การพังด้วยแรงเฉือนของคอนกรีตจะแบ่งการใส่ค่าเป็น 2 แบบ คือ การใส่ค่าแรงเฉือนเพื่อให้เกิดการพังของคอนกรีตให้พังแบบราบเรียบ (Shear transfer coefficients for an open crack (smooth crack)) และ การใส่ค่าแรงเฉือนเพื่อให้เกิดการพังของคอนกรีตให้พังแบบรุนแรง (Shear transfer coefficients for a closed crack (rough crack)) ซึ่งเป็นค่าแสดงลักษณะการพังของ

คอนกรีตด้วยแรงเฉือนโดยในโปรแกรม ANSYS กำหนดค่าตั้งแต่ 0.0 ถึง 1.0 ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ เมื่อใส่ค่าเข้าใกล้ 0.0 จะเป็นการพังแบบราบเรียบ (smooth crack) กล่าวคือเป็นการพังของคอนกรีตที่สมบูรณ์ที่มีการถ่ายแรงเฉือนแบบสมบูรณ์ ส่วนใส่ค่าเข้าใกล้ 1.0 เป็นการพังแบบระเบิดรุนแรง (rough crack) กล่าวคือเป็นการพังของคอนกรีตที่ไม่มีการถ่ายแรงเฉือนภายในคอนกรีต

6) ค่าความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยแรงอัดกับความเครียดอัด ของคอนกรีต (Compressive Stress-Compressive Strain) เส้นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยแรงอัด-ความเครียดอัดของคอนกรีต ในการใส่ค่าลงไปคุณสมบัติคอนกรีตของแบบจำลองเสา สร้างจาก 6 จุดเชื่อมต่อกัน โดยใช้สมการความสัมพันธ์ค่าความเค้นและค่าความเครียดของคอนกรีตตามการศึกษาของ Desayi และ Krishnan (1964) แสดงไว้ในสมการที่ 3.2-3.4 ค่าแรกจะเริ่มที่ศูนย์ของหน่วยแรงอัด-ความเครียดอัดของคอนกรีต แล้วมายังจุดที่ 1 ที่คำนวณจาก $0.3f_c'$ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของหน่วยแรงอัด-ความเครียดอัดของคอนกรีตในช่วงเชิงเส้น และจุดที่ 2 3 4 และจุดที่ 5 เป็นจุดสูงสุดของหน่วยแรงอัดของคอนกรีตพอผ่านจุดที่ 5 ไปคอนกรีตจะเกิดการวิบัติของคอนกรีต แสดงไว้ในรูปที่ 3.5

รูปที่ 3.5 รูปแสดงลักษณะเส้นโค้งความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยแรงอัด-ความเครียดอัดของคอนกรีต Desayi และ Krishnan (1964)

$$\sigma_c = \frac{E_c \varepsilon_c}{1 + \left(\frac{\varepsilon_c}{\varepsilon_0} \right)^2} \dots\dots\dots (3.2)$$

$$\varepsilon_0 = \frac{2f'_c}{E_c} \dots\dots\dots (3.3)$$

$$E_c = \frac{\sigma_c}{\varepsilon_c} \dots\dots\dots (3.4)$$

กำหนดให้

f'_c = กำลังรับแรงอัดสูงสุดของคอนกรีต

E_c = ค่าโมดูลัสยืดหยุ่นของคอนกรีต

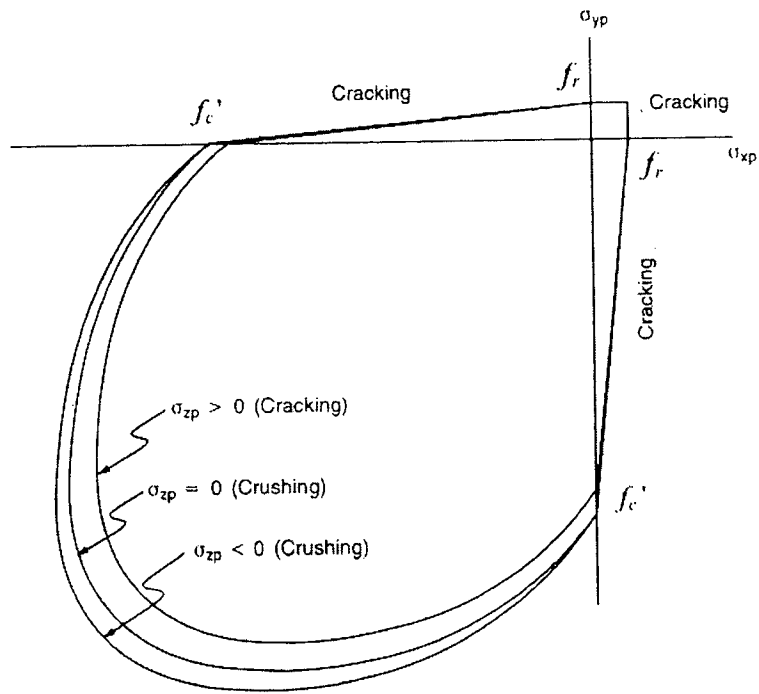
ε_0 = ความเครียดอัด ณ จุดสูงสุดของกำลังรับแรงอัดของคอนกรีต

σ_c = หน่วยแรงอัดของคอนกรีต

ε_c = ความเครียดอัดของคอนกรีต

7) เกณฑ์การพังของคอนกรีต

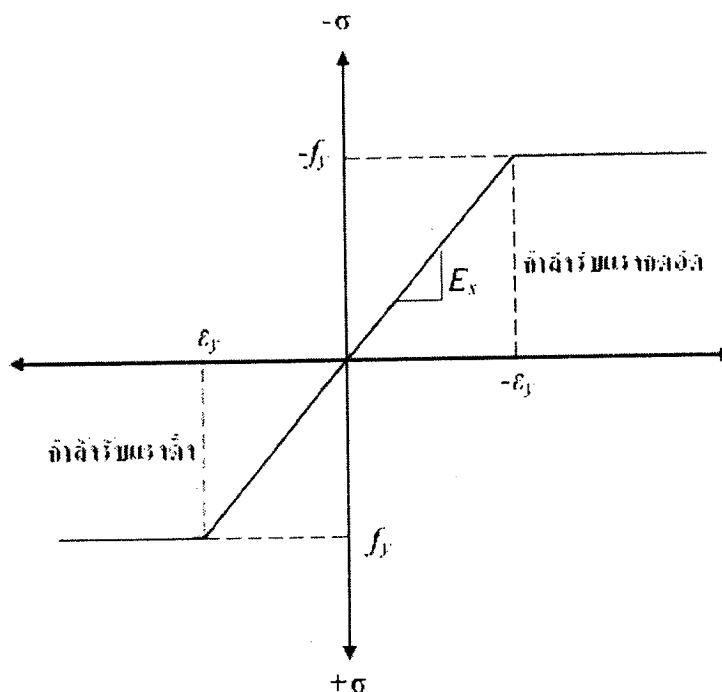
ชิ้นส่วนย่อยแบบกล่อง (SOLID 65) เมื่อนำมาสร้างแบบจำลองของวัสดุคอนกรีตนั้นต้องทำการกำหนดลักษณะการพังของคอนกรีตด้วย ซึ่งลักษณะการพังของคอนกรีตมี 2 แบบ คือ ฉีกขาด (cracking) หรือแตกหัก (crushing) ด้วยแรงอัดเมื่อคอนกรีตได้รับในแนวแกน เกณฑ์การพังของคอนกรีตเนื่องจากหน่วยแรงอัดของคอนกรีต สามารถคำนวณได้ (William และ Warnke 1975) ลักษณะการพังของคอนกรีตที่เป็นแบบสามมิติที่แสดงดังรูป 3.6 มีความสำคัญในการกระจายตัวของหน่วยแรงอัดในทิศทางแนวแกน x และ y โดยอธิบายแนวแกนด้วยสัญลักษณ์ σ_{xp} และ σ_{yp} ตามลำดับในเนื้อวัสดุที่เป็นคอนกรีต การแตกร้าวจะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระจายตัวของหน่วยแรงดึง ในทิศทางเดียวกันกับการพังที่เกิดขึ้นที่ผิวหน้าของคอนกรีต หลังจากที่เกิดการแตกร้าวของเนื้อวัสดุที่เป็นคอนกรีตแล้ว ความยืดหยุ่นของเนื้อวัสดุที่เป็นคอนกรีต จะกำหนดเป็นศูนย์ในทิศทางขนานกับทิศทางของหน่วยแรงดึง การเกิดการแตกร้าวจะเกิดขึ้นเมื่อหน่วยแรงอัดกระจายตัวและจะเกิดการพังที่ผิวด้านนอกของคอนกรีต ในการศึกษาครั้งนี้ การใส่ค่าควบคุมการพังของคอนกรีตสำหรับชิ้นส่วนย่อย (Element) ของคอนกรีต (Concrete controlled the failure of the concrete element) โดยเปิดค่า การพังแบบฉีกขาด (Cracking) และปิดค่าการพังแบบแตกหัก (Crushing)

รูปที่ 3.6 รูปแสดงลักษณะการพังของคอนกรีตที่เป็นแบบสามมิติ (William และ Warnke 1975)

3.3.2 เหล็กเสริม

เหล็กเสริมที่ใช้ในการสร้างแบบจำลองไฟไนต์เอลิเมนต์คอนกรีตเสริมเหล็กเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้ชนิดของเหล็กเสริม การใส่ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเค้นและความเครียดของเหล็กเสริมเป็นแบบอิลาสติก-พลาสติกโดยสมบูรณ์ (ไม่คิดพฤติกรรมการแข็งตัวเพิ่ม) ดังรูปที่ 3.7

รูปที่ 3.7 กราฟความสัมพันธ์ระหว่างความเค้น กับ ความเครียด ของเหล็กเสริม

กำหนดให้

σ = ความเค้นของเหล็กเสริม

ϵ = ความเครียดของเหล็กเสริม

E_s = โมดูลัสยืดหยุ่นของเหล็กเสริม

f_y = ความเค้นที่จุดครากของเหล็กเสริม

ϵ_y = ความเครียดที่จุดครากของเหล็กเสริม

3.3.2.1 การใส่ค่าคุณสมบัติของเหล็กเสริม ในการวิเคราะห์ไฟไนต์เอลิเมนต์ ประกอบด้วย

- ค่าโมดูลัสยืดหยุ่นของเหล็ก (Elastic Modulus, E_s)
- ค่าอัตราส่วนปัวซองส์ (Poisson's ratio, ν) ของเหล็กเสริม
- ขนาดพื้นที่หน้าตัดของเหล็ก (A_s)
- กำลังรับแรงดึงที่จุดคราก (Yield Strength)
- กำลังรับแรงดึงที่จุดสูงสุด (Ultimate Tensile Strength)
- ค่าความเค้น-ความเครียดดึง (Stress-Strain Curve) ของเหล็กเสริม

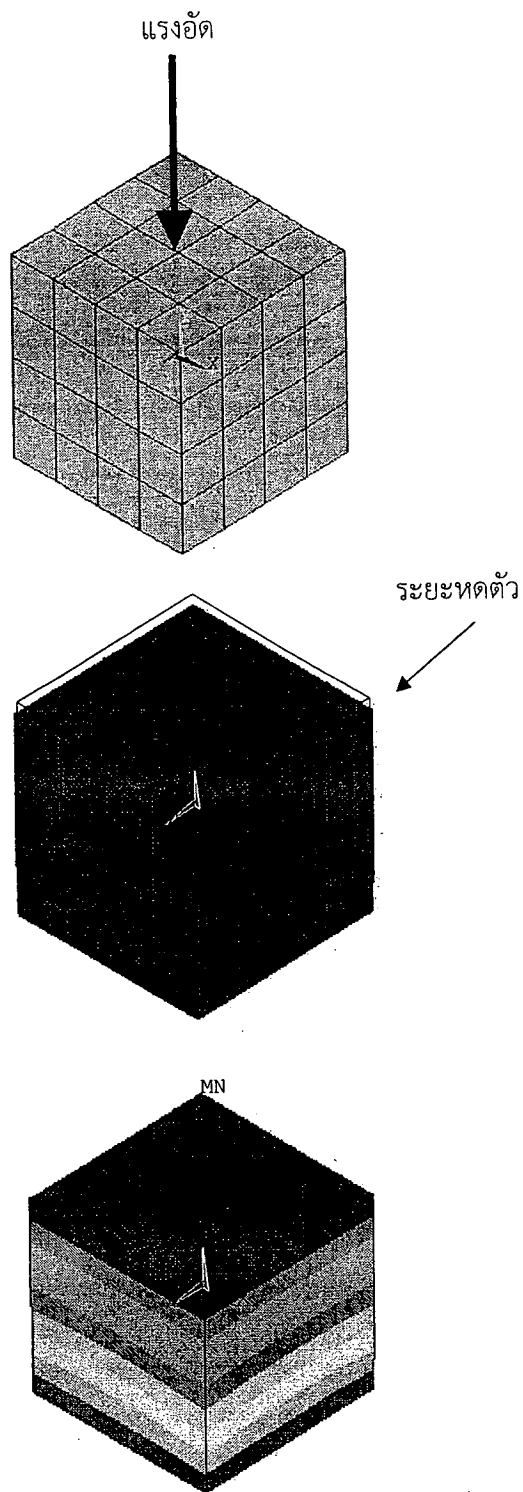
3.4 การวิเคราะห์ความถูกต้องของแบบจำลองไฟในอิลิเมนต์คอนกรีตทรงลูกบาศก์

ส่วนหนึ่งของการตรวจสอบความถูกต้องของแบบจำลองไฟในอิลิเมนต์ ข้อมูลการทดสอบคอนกรีตลูกบาศก์ ในห้องปฏิบัติการถูกนำมาเปรียบเทียบกับค่าที่ได้จากการวิเคราะห์แบบจำลอง โดยทำการสร้างแบบจำลองคอนกรีตทรงลูกบาศก์ขนาด 4x4 เซนติเมตร สูง 4 เซนติเมตร แสดงดังรูปที่ 3.8 ข้อมูลวัสดุคอนกรีต (f'_c) ที่ใช้กับแบบจำลองไฟในอิลิเมนต์ ได้มาจากข้อมูลการทดสอบตัวอย่างคอนกรีตในห้องปฏิบัติการ ส่วนค่า f_r คำนวณจากสมการที่ 3.1 ค่าโมดูลัสยืดหยุ่นคำนวณได้จากสมการ ACI 318 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเค้นและความเครียดอัดคอนกรีต คำนวณจากสมการของ Desayi & Krishnan [9] และค่า ν, β_1 แสดงไว้ในตารางที่ 3.1

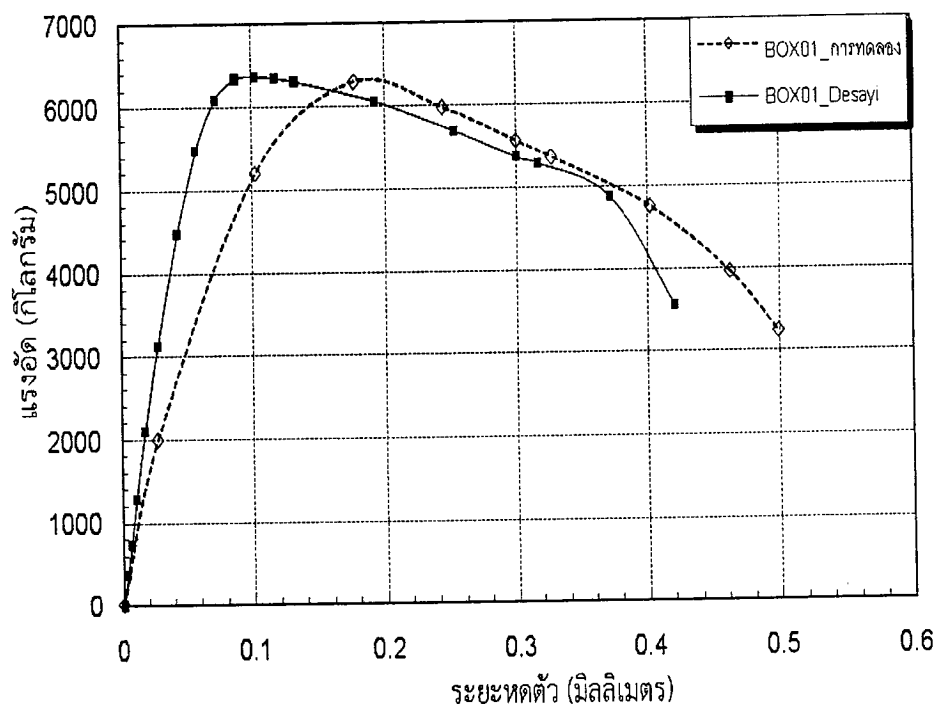
ตารางที่ 3.1 ค่าคุณสมบัติคอนกรีตที่ใช้กับแบบจำลองไฟในอิลิเมนต์คอนกรีตทรงลูกบาศก์

ความเค้น&ความเครียด คอนกรีต	f'_c ksc.	E_c ksc.	f_r ksc.	ν	β_1	
					ราบเรียบ	รุนแรง
Desayi&Krishnan	300	259,237.1	34	0.2	0.3	0.9

จากรูปที่ 3.9 พบว่าผลการวิเคราะห์แบบจำลองไฟในอิลิเมนต์ที่ใช้ข้อมูลจากสมการของ Desayi & Krishnan [9] ทำนายค่าแรงอัดสูงสุดได้ใกล้เคียงกับผลการทดลองดีมาก แต่ให้ค่าระยะหดตัวของทรงลูกบาศก์แตกต่างจากผลการทดสอบพอสมควร ทั้งนี้เป็นเพราะค่าโมดูลัสยืดหยุ่นและค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเค้นและความเครียดอัดของคอนกรีตที่คำนวณจากสมการให้ค่าแตกต่างจากผลการทดสอบแบบจำลองทำนายแสดงพฤติกรรมการรับแรงอัดของตัวอย่างคอนกรีตทรงลูกบาศก์ได้ดีทั้งในช่วงพิกัดยืดหยุ่นและเมื่อคอนกรีตเกิดการแตกร้าวไปแล้ว ดังนั้นจึงสรุปว่าแบบจำลองไฟในอิลิเมนต์คอนกรีตทรงลูกบาศก์ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4x4 เซนติเมตร สูง 4 เซนติเมตรมีความถูกต้องแม่นยำสูงสามารถนำไปพัฒนาใช้กับตัวอย่างคาน-เสาคอนกรีตเสริมเหล็กได้ต่อไป

รูปที่ 3.8 แบบจำลองไฟไนต์อีลิเมนต์คอนกรีตทรงลูกบาศก์ (BOX1)

รูปที่ 3.9 เปรียบเทียบแรงอัดและระยะหดตัวของคอนกรีตทรงลูกบาศก์ (BOX1)